

Peretz, Isaac Leib.

A frimorgn : eynakter.

**In: Geshikhtn un stsenes. Ale
verk / fun Y.L. Perets ; Vol.
15.**

[Wilno], 1925.

Pp. 277-291.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005-1915.7

Peretz, Isaac Leib, 1851 or 2-1915.

A frimorgn : eynakter.

In: Geshikhtn un stsenes / Y.L. Perets.

[Wilno] : Vilner farlag fun B. Kletskin, 1925

Pp. 275-291; 21 cm. Ale verk / fun Y.L. Perets ; 15.

1. Short stories, Yiddish.--lcsh 2. Yiddish drama.--lcsh

I. Lithuania-Vilnius II. Peretz, Isaac Leib, 1851 or 2-1915. Works. 1920 ; 15.

ID : NXYH02-B3930

CC: 9114

DCF: [HBR]

CALL #: /24494

Reduction ratio

X10.0

אַ פֿרימאַרגן

(איינאַקטער)

א פרימארגן

(איינאקטער)

פערזאנען:

- מנשה — איבער זיבציק, ליידט אויף די פיס; איין פוס שלעפט
ער נאך. רעדט מיט זיך אליין, ווי א שוין לאנג
איינזאמער מענטש.
חיים — זיין זון, א הענדלער מיט אלטווארג; א יאָר עטלעכע
און סערציק.
שרה — חיימס ווייב, אין זעלבן עלטער, האנדלט מיט אויבס.
רבקה — זייער טאכטער, א געראַטן מיידל. א יאָר אכצן-גייגצן.
לאה — איר יינגערע שוועסטער, סיפצן-זעכצן יאָר; בלוט,
אַרעם. גייסטיק גיט אנטוויקלט. א בלאַסע שיינהייט מיט
שטארע אויגן.
יענקעלע — א קינד אין וויג.
א שאכער — אין פענקטער.

אן אַרעמע שטוב, - אין הינטער-גרונט: צוויי בעטן, פאַר
איינעם פון די בעטן צוקאַפנס - אַ קינדער-וויג, צווישן די
בעטן, אונטער אן אלטן, ערטער-ווייז צעפלאצטן שפיגעלע -
אַ שטול מיט אַ בעקן וואַסער; אַ האַנטוך אויף דעם אַנדעם
און אַ קובל אונטערן שטול. - רעכטס, פון טאָדערגרונט
גערעכנט: אַ טיר, קוימען-אויפן, אַ קעסטל מיט קיידן;
אַ געלעגער אויף אַ קאַסטן מיט צוגעשטעלטע שולן.
לינקס: אַ פענסטער העכער - אַ בעט צוקאַפנס, און
פון דער שטוב-זייט מיט אן אלט הישפאָניט ווענטל
פאַרשטעלט, ביים בעט - אַ קליין טישל; דערויף אַ קליין
נאַפס-לעמפל. העכער - אַ שענקל. אין מיט שטוב, אונטער
אַ פאַרגרינטן, מעשענעם הענגל-לייכטער - אַ טיש. דערויף:
אַ טליח-וואַפלין-זאק, אַ גייער-טאַרבע א. ד. גל. אין ווינקל -
זעק, קערב לערע, אין מיט אַ בוים און גרינט. אין
צווייטן - אַלטוואַרג.

שרה און לאה

(שלאָפן אין בעט, פאַר וועלכן עס שטייט די וויג. שרה האָט
אן אַראָפּגעלאָזטע האַנט, וואָס האָט ערשט נישט לאַנג געשאַקלט די וויג;
די וויג באַוועגט זיך נאָך זייער לאַנגזאַם).

חיים

(ליגט אין צווייטן בעט; שלאָפט אומרוהיק, קרעכצענדיק).

רבקה

(ליגט אויפן קאַסטן-געלעגער; די האַר אַראָפּגעלאָזט, צעפלאַכטן).

מנשה

(שוין אָנגעטאָן: זיצט אויפן בעט פאַרן טישל; זאָגט עפעס זייער
שטיל און מיט אַ טרויעריקן ניגון פון אַ סדור אַרויס).
(עס הויבט אָן גרויען דער פרימאָרגן).

מנשה

(דערפילנדיק דאָס גרויען פון טאָג, קושט דאָס סדורל, פאַרמאַכט
עס, שטייט זייער לאַנגזאַם אויף. אויסגלייכנדיק זיך די פאַרזעסענע
אַקסל, און קוקט, אָנהאַלטנדיק זיך אָן אַנלען פון בעט, מיט מידע
אויגן אין פענסטער אַריין): האָסט מיר נאָך אַמאָל אָפּגעגעבן דאָס
פקדון... איך דאַנק דיר און דיין ליבן נאָמען! (מיט אַ בלאַסן
שמיכל). דאַרפסט מיר דאָ נויטיק האָבן, וואָס? - נאָך אַ שטיקל
הצות פון אלטן מנשה, נאָך אַ קאַפיטל תהלים (קורצע פויזע), -
יידעלעך פעלט דיר, וואָס? (מיט אַ נישט פאַרשטייענדיקן, נאָר
אונטערטעניקן בל ק צום הימל צו). האָ! אַז דו הייסט! (שלעפט זייער
זאַכט און מיט גרויס מי דאָס ווענטל אין דער ריכטיג צום קוימען צו,

בלייבט דערמיט אין מיט שטוב, קוקנדיק אויף שרהן) אַראָפּגעלאָזט די האַנט... הויט און ביין... און אָדערן... און ס'וויגל רירט זיך נאָך... נישט זי שלאָפט זיך אויס, נישט זי דערעסט... (מיט אַ בליק צום פענסטער). און דו הייסט, כ'ואָל איר דעם לעצטן ביסן פון מויל אַרויסנעמען... מילא... מן הסתם ווייסטו בעסער... (נעמט זיך צום ווענטל, לאָזט עס ראש אָפּ) אָט רירט ער זיך, דער גולן! (איילט צו צו דער וויג, שאַקלט זי) א... א... (גייט שמייכלדיק צוריק צום ווענטל) בעקלעך, ווי די עפעלעך! און עס מאַכט מיט די ליפלעך, ס'פרעסערל! די ברוסט חלומט זיך אים... קיין בייו אויג... קיין בייו אויג... (מיט אַ בליק צום פענסטער) ווילסט אפּשר, כ'ואָל נאָך אָן אים נחת דערלעבן? עברי לערנען? ... מהיכא תיתי - (טרויעריק). נאָר אָפּפירן אין חדר אַריין וועל איך אים שוין גיט... (זיפצט) נישטאָ קיין פיס... (רוקט עטוואָס האַסטיקער דאָס ווענטל צום קוימען צו).

רבקה

(באָוועגט זיך אומרוהיק אין שלאָף)

מנשה

(באָמערקט עס, לאָזט פלוצלונג אָפּ ס'ווענטל)

ווי ס'וואָרפט זיך! מיינע, עליה השלום, אויסן אויג... (זיפצנדיק) הייס בלוט, קאָכנדיק בלוט... און חלומות... גאָט ווייסט, וואָס פאַר אַ חלומות... (פויזע) אַ גאַנצן טאָג גייט עס אַרום גאַרנישט... ביינאַכט - חלומות (פון זכרון אַרויס) שיינדל, וואָס וואָרפט זיך אַזוי? (מיט אַ נאָכגעמאַכטער פרויען-שטימע פון שלאָף אַרויס) „איך? - איך - וואָס פאַלט דיר איין? (נאָך אַ קורצער פויזע, מיט אייגענער שטימע) און כלומרשט צוריק איינגע-שלאָפן... און וואָרפט פון זיך האַלב אַראָפּ דו קאָלדורע... אין שטוב אַ קעלט... איר איז הייס... הייס בלוט... (פויזע... רופט) רבקה! (די שטימע האָט אים אָבער נישט נאָכגעגעבן). ביז צו דער פאָדלאָגע די פלאַמענדיקע האָר... אַרויסער

טייך, און אַזוי מוז זיין די נשמה אויך... מיינע, עליה השלום, אויסן אויג, אויסן אויג! (רופט עטוואָס העכער) רבקה! (גייט צו, רירנדיק רבקהן ביי דער האַנט). רבקהלע!

רבקה

(וועקט זיך, עטוואָס אומרוהיק)

דו, זיידע, וואָס?

מנשה

שפּרינג איבער אין מיין בעט אַריין...

רבקה

(גענעצנדיק)

וואָס ביסטו אַזוי פרי אויפגעשטאַנען, זיידע?

מנשה

האָסט שוין פאַרגעסן! זיי גייען פרי אַוועק... דער טאַטע האָט דאָך געכאַפט עפעס אַ מציאה, און האָט גיט צו באַצאָלן, מוז ער זיך שאַפן געלט... און די מאַמע האָט איינצוקויפן פאַר דער מאַדאָם פּימסענהאַלץ... אויף תנאים.

רבקה

(גענעצט)

אהא - מאַניע ווערט אַ פּלה -

(כאַפט אַרום זיך די קאָלדורע, שפּרינגט איבער אין מנשהס בעט

אריין)

מנשה

אַ ברען! מיינע, עליה השלום, אויסן אויג, אויסן אויג! (גייט צו, פאַרריכט איר די קישן אונטערן קאָפּ)

רבקה

(קוים עטוואָס אוטרעהיק)
זיידע, דער חתן הייסט גאָלדשטיין?

מנשה

גאָלדשטיין - דעם תבואה סוחרס זון - (פויע). שלאָף,
רבקהלע, כ'וועל מאַכן טיי - (רוקט איבער דאָס ווענטל צום
קוימען צו, אזוי אז ער טיילט אים אָפּ פון הינטערנרוט, נעמט
ארויס פון אַ קאסטן ביים קוימען ערלעכע קינדלעך, צעשניצט זיי וויער
דין, לייגט זיי קונציק אויס אויפן קוימען, שיט דערויף דראָבנע קיידן,
צינדט אונטער, שטעלט צו אַ משייניק מיט וואַסער, פאַרברייט טיי)

רבקה

(שטיל)

זיידע, ווי הייסט דער חתן? - אויפן נאָמען מיין איך.
(פאַרשווייגט, אז מנשה הערט נישט).

שרה

(הייבט אויף דעם קאָפּ, באַמיט ויך אַריבערצוקריכן צום צווייטן
נעמט). ער שלאָפט נאָך, ברוך השם... (ביטערלעך). אז אַ מענטש
האַט אַ רוהיקן קאָפּ... כהיכא תיתי...

חיים

(עפנט די אויגן, וואָנט שטיל, מודה אני)

שרה

(אָפּוואַרטנדיק ביז ער ענדיקט ברכה) און וואו וועסטו נעמען
געלט, חכם מיינער?!

חיים

כ'וועל גיין צום סקלאַדניק...

שרה

ער זאָל דיר די נשמה אַרויסציען?

חיים

וועל איך אפשר ערגעץ כאַפּן...

שרה

מיך ליד... אויף וויפל פראָצענט? (פויע) שווער,
זייט מוחל, רוקט מיר צו ס'ווענטל...

מנשה

(טוט עס)

שרה

שווער, דעם פּימסנהאַלצס מחותן קענט איר?

מנשה

גאָלדשטיינען? (ויסצנדיק). אז כ'האַב פּיס געהאַט, פלעג
איך פאַרדינען ביי אים אַ קערבל (נייט צוריק צום קוימען)

שרה

(וויך וואַשנדיק, פון הינטערן ווענטל). צוויי טויזנט גיט
ער גיט... פּימסנהאַלץ גיט אוודאי.

מנשה

אוודאי... פון פלעס צד קומט מער...

שרה

(ארויפקומענדיק)

און וואָס איז גאָלדשטיין? ווי לאַנג איז, אז ר' איז

א באהעלפער געווען? ... און פֿימסנהאלץ? ... פֿון דעם
לוינט שוין גארנישט צו רעדן. ... אָבער, אַז מען טוט די
האַנט אין קאַלט וואָסער אַריין, העלפט גאָט! (מיט אַ בליק צו
חיים בעט). און דאָס ... כ'זאָל נישט זינדיקן מיט די רייד ...

מנשה

אַלץ ווענדט זיך אָן זיין ליבן נאָמען ...

רבקה

מאַמע, ווי הייסט דער יונגער גאָלדשטיין?

שרה

(קערט זיך צו איר אומ, פאַרבליפט אויף דער פראַגע)

יענקל

(רייט זיך אין ווין)

שרה

(פאַרגעסן אָן רבקה, לויפט צו צו דער וויג, געבענדיק צו
וויגן. האַסטיק)

צי, צי, גזלן מיינער — תכשיט מיינער. כ'זאָל שוין
זוכה זיין צו הערן דיין ברכה איבער דער מילך! (דערמאָנענדיק
זיך, צו רבקה). וואָס האָסט עס געפרעגט, רבקה? — זי
שלאָפט שוין.

חיים

(קומט אַרויף פֿון הינטערן ווענטל, אָנגעבאָן, צו שרה)
און דו האָסט נישט עפעס געלט?

מנשה

(גיסט אָן צוויי גלאָז מיין)

שרה

(אויפֿשטייענדיק פֿון וויג, אויסגלייבנדיק זיך די אַקסל, און
געמענדיק פֿון אלטנס האַנט אַ גלאָז מיין).
פֿון וואָנען?

חיים

(מיט עטוואָס תרעמוות)

נישט געקאָנט נעמען פאַראויס ביי דער פֿימסנהאלץ?

שרה

(האַסטיק, ווענדיק דעם טיין)

הלואי, זי זאָל פאַלד דערנאָך פאַצאָלן ... ז'וועט שלעפֿן
אַ האַלב יאָר. (פויע) און וואָס פאַר אַ מציאה האָסט עס
געקויפט, לאָמיר נאָר הערן?

חיים

אַ שלום-ראָק — כמעט נאָך ניין — דריי פאַר פֿלידערן.
אַ כאַזעטן רעקל — אַש-גרוי, גאָר פֿריש, אַ פֿידל, — דאָס
קעסטל אַליין איז ווערט אַ הון ... מאַכאָן! עטלעכע טאָליעס
קאַרטן — מיט קרייד, אַ קאַרטן-בערשטל — אַ ניין זילבערן
הענטל, אַ ווייס פֿעלצל. — (מיטליידיק) געמוזט עמעץ אַוועקקומען
ביי דער פֿריצה ... טרערן אין די אויגן האָט זי געהאַט ...
(קומט, גלייכנדיק איבער דער שטוב, נאָענט צו רבקה)

רבקה

(אומרוהיק)

טאַטע, ווי זעט אויס דער יונגער גאָלדשטיין?

חיים

(עמפֿערט)

וואָס אַ מויד האָט אין זין ... טו דין בעסער אָן ...
זאָג ברכה און גיי צו דער נייטאָרין ...

שרה

(פאָרנדיק ויך ביי די קערב. וואָס וי בינדט צוואַמען).
זי וועט היינט נישט גיין ... כ'וועל זי שפעטער
דארפן צו דער שטעל ... לאָז זי נאָך ליגן. - און וויפל
האָסטו דין באַדינגען?

חיים

(נעמענדיק די טאָרבע, אַרײַנלייגנדיק אַ שטיק ברויט און אַ ציבעלע.
וואָס ער נעמט פון שענקל אַרויס)
כ'האָב דאָך דיר געזאָגט זעקס רובל אָן דריי און
צוואַנציק גראָשן ...

שרה

אפשר טאָקע אַ מציאה - -

חיים

אין לאהלעס זכות ...

שרה און מנשה

(קוקן אים אָן פאַרוואונדערט)

חיים

(טאָטיווירנדיק)

איך דינג זיך אַזוי מיט דער אַלטער פריצה ... זי לאָזט
נישט אפּ ... פלוצלונג גיב איך אַ טראַכט: רבנו של עולם,
לאַמיר עפעס פאַרדינען פון לאהלעס וועגן ...

שרה

(פאָטשט מיט די הענט)

רבנו של עולם, כ'האָב דאָך גאָר פאַרגעסען צו פרעגן ...
שווער, דער דאָקטאָר פון דער חברה איז געווען?

מנשה

געווען ... (ויפצט) געהייסן שלאָפן אַ סך, עסן אַ סך,
אַ ביסל וויין ...

(פויזע)

חיים

(וואָס האָט עטוואָס אומרוהיק אָפגעוואָרט)
ווי איך גיב דאָס אַ טראַכט, ווערט זי, די אַלטע פריצה,
ווייך, ווי פוטער - לאָזט זי אָפּ צענערלעך, דערנאָך גולדנווייז ...
און גיט זיך פלוצלונג אַ דריי אויס צו דער וואַנט, און שטעלט
מיר הינטן אַרום אַרויס די האַנט: גיב שוין, ייד, גיב! ...
די האַנט האָט איר געציטערט, האָב איך איר געגעבן
אַדרויף ... (הענגט ויך די טאָרבע איבער די אַקסל, מיט אומרוהיקער
חגיפה) מיין איך טאָקע, אַז לאהלע איז אַ שותף צו דער קניה.

שרה

(קוקט אים אָן מיט חשר)

חיים

און זי זאָל טאָקע זיין אָן אמתער שותף ... זי האָט
דאָך אירע פאָר גראָשן ...

שרה

(שפרינגט אויף, ווי געביסן)

אַ! צו דעם האָסטו געצילט? דעם אַרעמען קינדס פאָר

גראָשן, וואָס זי קלויבט זיך אָן פון שליחות? אַזוי? מיטן
אַרעמען קינדס געזונט, מיטן אַרעמען קינדס נשמה ווילסטו
האַנדלען...

חיים

(מאכט אַוועק מיט דער האַנט, נעמט זיך צום אַרויסגיין)

רבקה

(וואָס איז איינגעשלאָפן, וועקט זיך אומרוהיק, צו מנשה, וואָס קומט
איר אויס אַם נאָענטסטן)
זיידע, וואָס שרייט אַזוי די מאַמע?

מנשה

(אַפּרופּנדיק היימען)

גיי שוין, גיי... זוך דיר אַ שותף אין גאָס...
אַ גרעסער קרישטלעך נעמען צוויי פייגעלעך... שלינג ניט
איין די וועלט...

רבקה

מאַמע, דער יונגער גאָלדשטיין טראָגט גאָלדענע בריילן?

שרה

וואָס זי האָט אין זינען! שלאָף! שפעטער וועל איך
שיקן נאָך דיר.

(אַפּ מיט די קערבלעך)

(פּויע)

רבקה

וואו וואוינט גאָלדשטיין?

מנשה

(מעכאניש)

אויף אונזער גאָס, אין גרויסן הויז.

רבקה

ער טראָגט גאָלדענע בריילן?

מנשה

מן-הסתם... אַז איך פלעג אַריינקומען צום פאָטער,
איז ער אַ קורצזיכטיק יינגל געווען... היינט טראָגט ער
אודאי בריילן, און מן-הסתם, גאָלדענע...

רבקה

אין גרויסן הויז וואוינט ער? אין רויטן?

מנשה

זייער הויז... קעגן וואָס פרעגסטו?

רבקה

זיידע, זע נאָר (נעמט אַרויס מיט ציטערדיקע הענט אַ פאָטאָגראַפיע
בון בוועם). דאָס האָב איך געפונען נעכטן אין גאָס...

מנשה

(נעמט, באַטראַכט)

דאָס איז ער דאָך, דער יונגער גאָלדשטיין...
(אומרוהיק) געפונען אין גאָס?

רבקה

(ענטפערט ניט, דרייט זיך אויס צו דער וואנט, נאָך אַ וויילע
הערט זיך איר פאַרשטיקט געוויין)

מנשה

רבנו של עולם - וואָס איז דאָס? וואָס איז מיט דיר?
רבקה, רבקהלע? - זענטפערט נישט... ווי זי ציטערט...
ס'איז דיר נישט גוט? ס'שפארט דיר ביים האַרץ... רבקהלע,
רבקהלע... געבן דיר טיי? רבנו של עולם, ווי זי ציטערט,
ווי בלאָס זי איז... כ'גיי עמעצן אַריינרופן... אַ רופא...
וועמען ס'איז... (רופט) לאה, לאה -

לאה

(וועקט ויך)

וואָס, זיידע?

מנשה

רבקה איז אַוועקגעפאלן... גיי צו איר, כ'גיי עמעצן
רופן.
(גייט אַרויס)

לאה

(כאפט אויף ויך די קאָלדערע און גייט איבער צו רבקה. איבערן
וועג פאַרגעסט ויך, הייבט אָן עפעס שטיל צו זינגען; פאַרגעסט
דעם גגון, שמעלט ויך אָפּ, וויל ויך עפעס דערמאָנען. פאַרלייגט די
הענט אויפן האַרץ. דערפילט עפעס האַרט ביי ויך אין ברוסט, וואונדערט
ויך, מאַכט טיט דער האַנט, ווכט, נעמט ענדלעך אַרויס אַ זילבערנעם
רובל, שטייכלט דאָס - אַ שפיגעלע! דערמאָנט ויך עטוואָס - גייט
נענטער צום בעט צו)

רבקה, זעסט? (ווייזט איר ס'קערבל). רבקה - רבקה, ביסט
געשטאַרבן? עפן די אויגן, רבקה, אַ נישט וועט מען דין הייסן
באַגראָבן, רבקה...

רבקה

מען האָט מיך שוין... באַגראָבן...

לאה

(אָפּווערנדיק ויך פון שרעק)

שקר! אין דער היים ביסטו... אין בעט!...
באַגראָבן באַגראָבט מען אין דר'ערד... און ווייט, ווייט
פון דאַנען (באַרוהיקט און פאַרטראַכט ויך. דערמאָנט ויך אַנאָם רובל).
זעסט? און ווייט ווער ס'האָט מיר געגעבן? אַ יונגערמאַן...
עפעס אַ פרעמדער יונגערמאַן... אין אַ גלאַנצנדיקן
צילינדער... אין גאַסט-הויז שטייט ער... הערט, רבקה,
כ'גיי פאַרביי, דערזעט ער מיך פון פענסטער... ווינקט צו
מיר, גיי איך אַריין... גיט ער מיר אַ רובל און אַ קוש...
קום מאַרגן, זאָגט ער, וועל איך דיר געבן צוויי... ר'וועט,
זאָגט ער, מיט מיר פאַרן אויף אַ שיף, און אלע טאָג, זאָגט
ער, געבן אַ קערבל... ווייט, ווייט... וועט מען פאַרן...
ר'אָט געפרעגט, צי כ'האָב נישט אַ שוועסטער... זאָג איך:
יא... צי איז זי אַ שיינע... (פיווע, האַלט ביי פאַרגעסן ויך.
פלוצלונג). - וואָס מיינט ער דערמיט, רבקה! וואָס וויל ער,
רבקה? (רייסט זי) - רבקה! -

א שאכער

(אין גאס, אַריינקוקנדיק דורכן פענסטער, פאַרשנדיק און פרעך, רופט
הילכעדיק)
האַנדל, האַנדל, האַנדל...

פאַרהאַנג